

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern mäter hur småföretagarna uppfattar det ekonomiska läget idag och inom den närmaste framtiden. Barometern omfattar företag med 1–49 anställda och baseras på telefonintervjuer som genomfördes av Research International (fd Sifo) under veckorna 11–14 år 2005.

Samtliga barometrar och bilagor kan hämtas hem från respektive organisations hemsida på Internet.

FöreningsSparbanken

Postadress: 105 34 Stockholm
Telefon: 08-585 900 00
Telefax: 08-585 910 26
Internet: www.foreningssparbanken.se

Företagarna

Postadress: 106 67 Stockholm
Telefon: 08-406 17 00
Telefax: 08-24 55 26
Internet: www.foretagarna.se

Småföretags- barometern

En rikstäckande undersökning om
småföretagarnas uppfattningar
och förväntningar om konjunkturen

Våren 2005

FöreningsSparbanken
och samverkande sparbanker

företagarna[®]

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är en undersökning om konjunktur och tillväxtförutsättningar bland Sveriges småföretag. Intervjuer med småföretag inom det privata näringslivet med 1–49 anställda visar hur de uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om den närmaste framtiden. Småföretagsbarometern har framtagits sedan 1985. Denna gång omfattas 4 551 företag av undersökningen. De utfrågades under april månad.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan FöreningsSparbanken och Företagarna. Cecilia Hermansson (FöreningsSparbanken) och Johan Kreicbergs (Företagarna) är författare till denna rapport. Vid genomförandet av intervjuerna har Research International (f d Sifo) medverkat. Läsare som är intresserade av undersökningsmetodik och diagram kan ladda ned materialet från FöreningsSparbankens och Företagarnas respektive hemsidor. Där kommer också de länsvisa barometrarna att finnas den 12 maj i samband med att de presenteras regionalt.

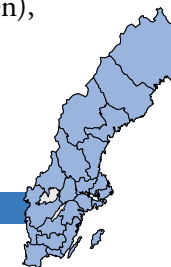
Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern ska bidra till kunskap om de små företagens betydelse för tillväxt och sysselsättning i den svenska ekonomin.

FöreningsSparbanken

Företagarna

Sammanfattning

- Konjunktoren fortsätter att stärkas för landets småföretag, men takten i uppgången har avtagit. Vårens Småföretagsbarometer visar att den samlade konjunkturindikatorn – som är summan av beställningar, omsättning och sysselsättning – steg till 67 från 61 i höstas.
- Jämfört med tidigare konjunkturuppgångar är den samlade konjunkturindikatorn lägre till följd av dämpad sysselsättning. Förväntningarna om framtida nyanställningar är dessutom låga. I vårens undersökningar föll också beställningar oväntat tillbaka, vilket reser frågor om styrkan i konjunkturuppgången. Småföretagarnas optimism från i höstas håller emellertid i sig. Konjunkturindikatorn förväntas stiga från 87 till 89 om tolv månader.
- Småföretagen inom parti- och sällanköpshandel samt elektronikindustrin uppvisar det starkaste konjunkturläget. Inom hotell och restaurang, övriga privata tjänster och samfärdsl är småföretagens konjunktur mer dämpad. Företag med slutkunder på exportmarknaderna har ett starkare konjunkturläge och en bättre framtidstro än företag med svenska hushåll som slutkunder.
- Investeringar som påverkar sysselsättningen görs i första hand för att kunna öka antalet anställda, men bland företag med 20–49 anställda är det lika vanligt att investeringarna medför nyanställningar som neddragningar av antalet anställda. Detta gäller inte minst inom tillverkningsindustrin, samfärdsl och övriga privata tjänster.
- Lönsamheten är fortfarande pressad i många småföretag. En tredjedel av företagen redovisar en förbättrad lönsamhet för de senaste tolv månaderna, medan bara marginellt färre (29 %) uppger att lönsamheten försämrats. Endast 29 % förutser att deras försäljningspriser skall kunna höjas under det kommande året. Motsvarande andel var 39 % i höstas.
- Något fler – 61 % av företagen jämfört med 57 % i höstas – anser att det finns goda utsikter att expandera. De viktigaste hindren för expansion är svag efterfrågan och brister i regelverket (arbetsrätten), tätt följd av oviljan att växa. Brist på lämplig arbetskraft nämns också som ett tillväxthinder. Det är orsaken till varför vart fjärde byggföretag förhindras att växa.

Småförtagsbarometern våren 05

Endast liten förbättring i småföretagens konjunktur

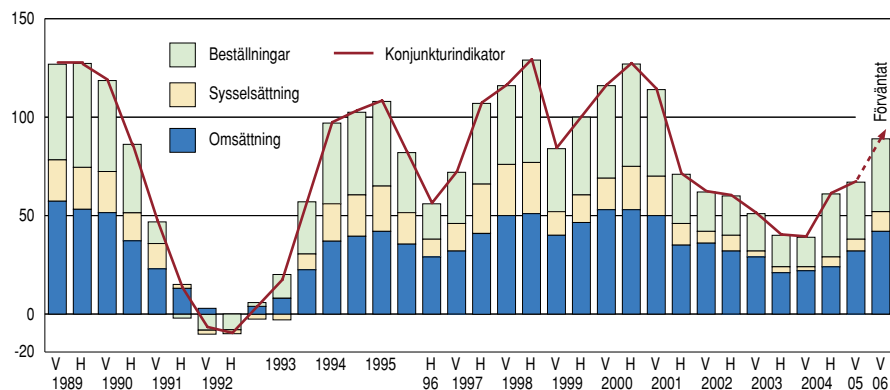
Konjunkturläget i höstens Småförtagsbarometer förbättrades ytterligare under våren, men uppgången blev förhållandevis liten. Den samlade konjunkturindikatorn – som är en summering av nettotalen för ordergång, omsättning och sysselsättning – steg till 67 från 61 i höstbarometern. Ju högre värde desto starkare är konjunkturen.

Jämfört med tidigare uppgångar är konjunkturindikatorn lägre till följd av fortsatt dämpad och endast marginellt starkare sysselsättning. I första hand drivs uppgången under våren av ökad omsättning, medan beställningarna återigen har fallit tillbaka något. Detta reser frågor om styrkan i småföretagarkonjunkturen under det närmaste året. Dessutom är lönsamheten fortfarande pressad och många företag finner det svårt att höja sina försäljningspriser.

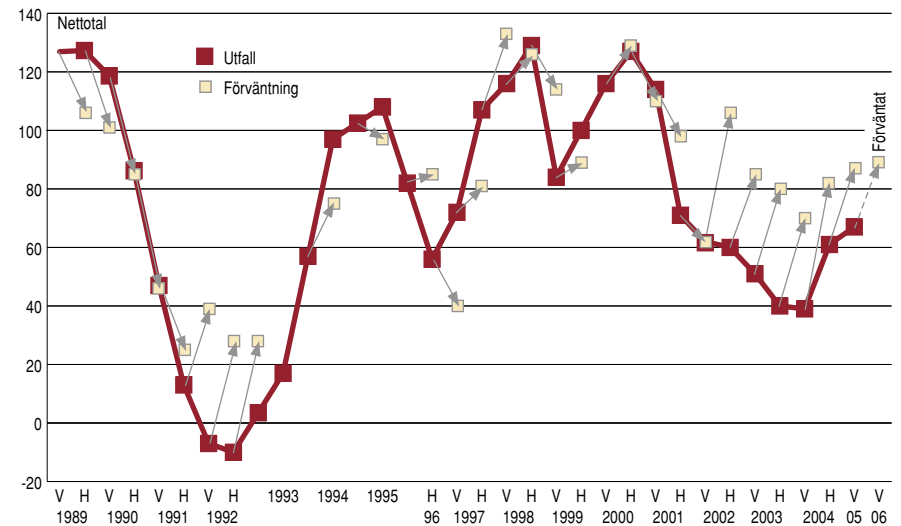
Andelen företag som anser att det finns goda möjligheter att expandera steg från 57 % i höstas till 61 %. Störst expansionsmöjligheter ser företagen inom partihandel och uppdragsverksamhet.

Konjunkturförstärkningen under våren blev svagare än vad företagens förväntningar visade i höstas. Då förutsågs den samlade indikatorn till 87, jämfört med utfallet 67. Det är framför allt en utebliven

Konjunkturindikatorn för samtliga företag

Konjunkturindikatorn, utfall och förväntning

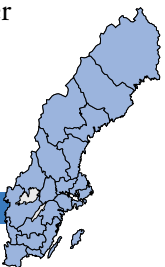
uppgång i ordergången som svarar för skillnaden mellan förväntningar och verklighet. Även omsättningen steg mindre än väntat.

Under de närmaste sex till tolv månaderna förväntar sig företagen att konjunkturindikatorn ökar till 89, vilket endast innebär en liten upprevidering jämfört med förväntningarna i höstas. Återigen finns optimism om ordergång och omsättning, medan nettotalet för sysselsättning endast förutses stiga marginellt. Frågan är om företagens optimism kan infrias.

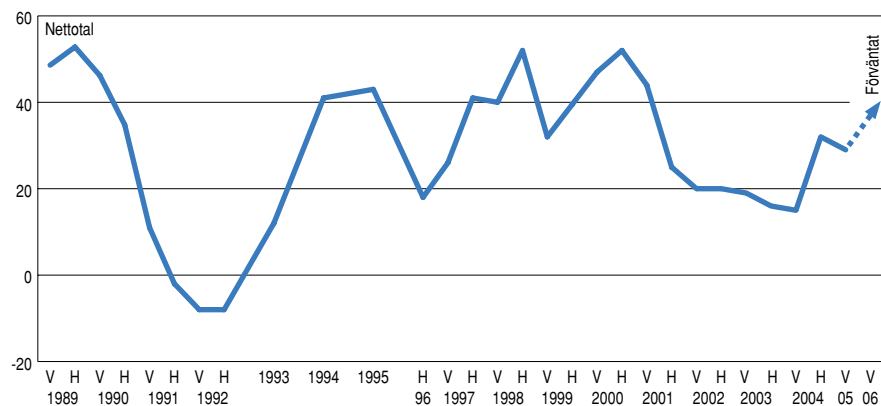
Mest optimistiska om framtiden är företag som har sina slutkunder på exportmarknaderna. Däremot har företag med den offentliga sektorn som slutkund dragit ned sina förväntningar jämfört med vårens utfall.

Ordergången har dämpats

Småföretagarkonjunkturens topp i fråga om nya beställningar – eller ordergång – synes ha nåtts under 2004, i likhet med den internationella konjunkturen. Nettotalet för ordergången sjönk från 32 till 29. Nivån är förhållandevis hög, men riktningen var oväntad.

Beställningar, samtliga företag

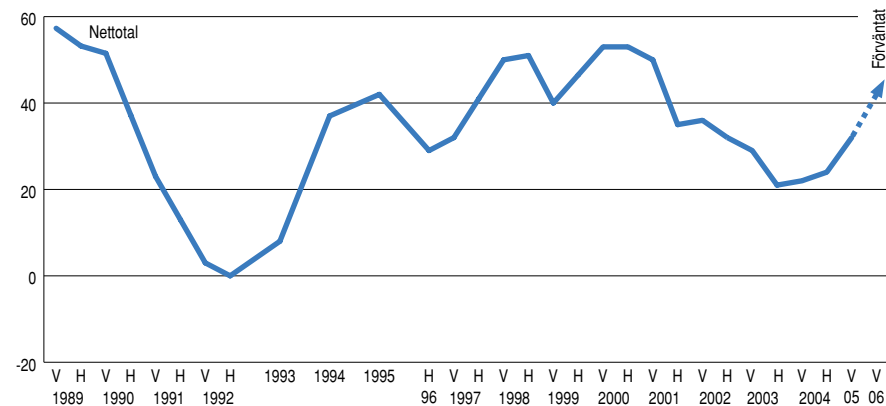
Andelen företag som rapporterade fler order jämfört med för ett år sedan sjönk med två procentenheter till 45 %, medan andelen som redovisade en minskning ökade med en procentenhet till 16 %. Störst andel företag med stigande ordergång återfinns inom elektronik och uppdragsverksamhet.

Nettotalet för den förväntade ordergången steg till 37, från 35 i höstas. Mest optimistiska är företagen inom tillverkningsindustrin och uppdragsverksamheten. Det märks också en skillnad i optimism beroende på storlek på företagen. Minst optimistiska om framtida ordergång är de minsta småföretagen, dvs de med 1–4 anställda.

Omsättningen ökar snabbare

Uppgången i beställningar i höstas gav utslag i omsättningen i vårens Småföretagsbarometer. Nettotalet för omsättningen steg från 24 till 32. Jämfört med högkonjunkturen år 2000 då nettotalet nådde 53 är nivån fortfarande beskedlig. I vårens barometer rapporterar dessutom vart femte småföretag en sjunkande omsättning jämfört med året innan. De branscher där omsättningen stigit snabbast är parti- och sällanköpshandel samt elektronikindustrin. Den svagaste utvecklingen av omsättning rapporterar hotell och restaurang samt privata tjänster exklusive uppdragsverksamhet.

Omsättning, samtliga företag

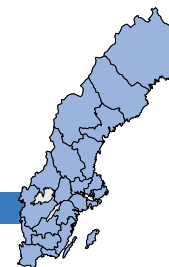
Under det närmaste året förväntar sig färre företag att omsättningen krymper. Samtidigt sjunker också andelen företag med förväntad ökad omsättning. Det förväntade nettotalet är därför oförändrat på 42.

Obetydlig uppgång i sysselsättningen

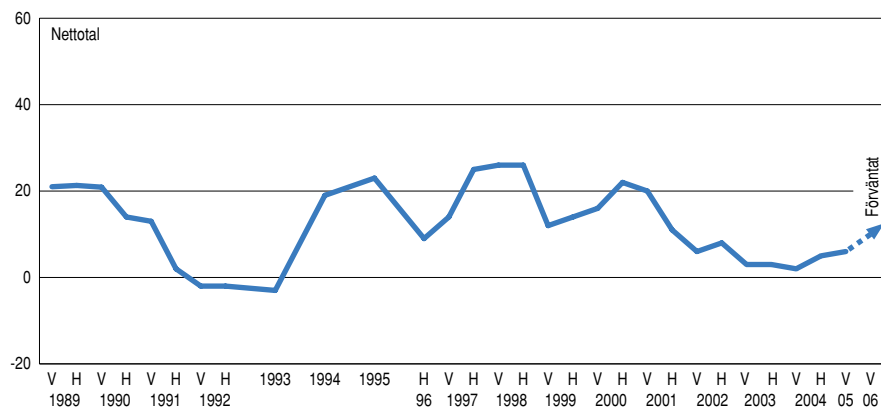
Jämfört med tidigare konjunkturuppgångar är nyanställningsbehovet återhållet. Vart sjätte småföretag rapporterar färre anställda jämfört med året innan. Sex av tio företag har avvaktat med att nyanställa. Endast 22 % av småföretagen har ökat sin personalstyrka.

Nettotalet har stigit obetydligt från 5 till 6. Högst nettotal (15) rapporterar elektronik och partihandel. Här har vart tredje företag nyanställt. Partihandeln är också mest optimistisk om framtiden. Nettotalet väntas stiga till 23 om ett år. Generellt bland småföretagen är dock förväntningarna fortsatt dämpade. Nettotalet för samtliga småföretag stiger från 6 till 10. Uppgången förklaras dessutom av att färre företag väntas dra ned på antalet anställda – inte för att fler företag väntas nyanställa. Därmed arbetar småföretagen i likhet med större företag med att öka produktiviteten för att klara den hårdare konkurrensen.

Av de företag som rapporterar att investeringarna de gör påverkar personalstyrkan är det i första hand så att investeringarna följs av

Sysselsättning, samliga företag

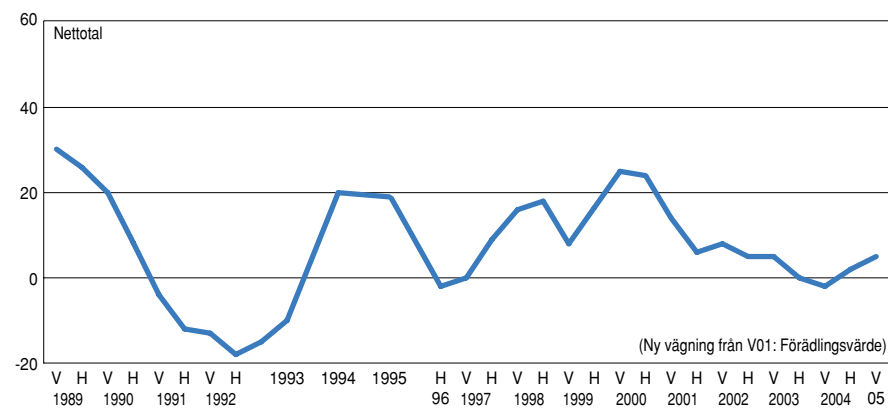
nyanställningar. Drygt 70 % uppger att investeringarna leder till nya jobb. Branscher med en hög andel företag som däremot redovisar att investeringarna görs så att personalen kan minskas innefattar övriga privata tjänster, samfärdsl och tillverkningsindustrin. Också utmärkande är att det är de småföretag med flest anställda (20–49) där investeringar ofta följs av personalneddragningar. Detta gäller för nästan hälften av de större företagen.

Andelen företag som uppger att de arbetar med fullt kapacitetsutnyttjande sjönk från 53 % i höstas till 51 %. I de flesta branscherna arbetar vartannat företag för fullt och kan inte öka produktionen utan att nyanställa eller investera mer i maskiner. Ett undantag är byggindustrin där två av tre företag arbetar för fullt. Detta avspeglas inte i förväntningarna genom fler nyanställningar. Istället är det färre företag som ska minska antalet anställda och fler företag som håller personalstyrkan oförändrad.

Långsamt bättre lönsamhet

Även om småföretagens orderingång och omsättning ökat under senare tid har lönsamheten fortsatt att vara pressad. Vid tidigare konjunkturuppgångar har lönsamheten nått ett netttotal kring 20, men nu har det endast stigit till 5, från höstens 2.

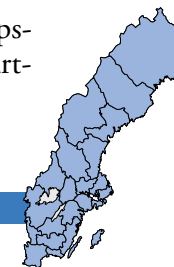
Lönsamhet, samliga företag

Många företag har fortfarande en vikande lönsamhet. Detta gäller 31 % av tillverkningsindustrin och 43 % av företagen inom samfärdsl. Även detaljhandeln redovisar ett negativt netttotal. Den bransch där flest företag redovisar stigande lönsamhet är elektronik där nästan vartannat företag (49 %) har ökat sina vinster. Här är nettotalet hela 28. Även partihandeln (43 % uppger ökad lönsamhet) har en förhållandevis positiv utveckling av lönsamheten.

De företag som har exportmarknaderna som slutkunder uppvisar högst andel där lönsamheten ökat. En jämförelsevis låg andel återfinns bland de företag som har offentlig sektor som slutkund. Arbetskrävande upphandlingar och stor byråkrati skulle kunna förklara den sämre lönsamheten för dessa företag.

Utsikterna för lönsamheten under det närmaste året avspeglas i att endast 29 % av företagen förutser att de ska kunna höja sina försäljningspriser, jämfört med 39 % i höstens undersökning. Det är framför allt företagen inom byggindustrin som är optimistiska om prisutvecklingen för den egna branschen. Nettotalen är också höga för uppdragsverksamhet och övriga privata tjänster. Detaljhandeln – och i viss mån elektronikindustrin – är betydligt mer återhållsamma. Här har konkurrensen fortsatt att hårdna. Även sällanköps-handeln har dragit ned sina prisförväntningar. I höstas förutsåg vart-

annat sällansköpsföretag möjligheter att höja priserna, men nu är det bara vart fjärde.

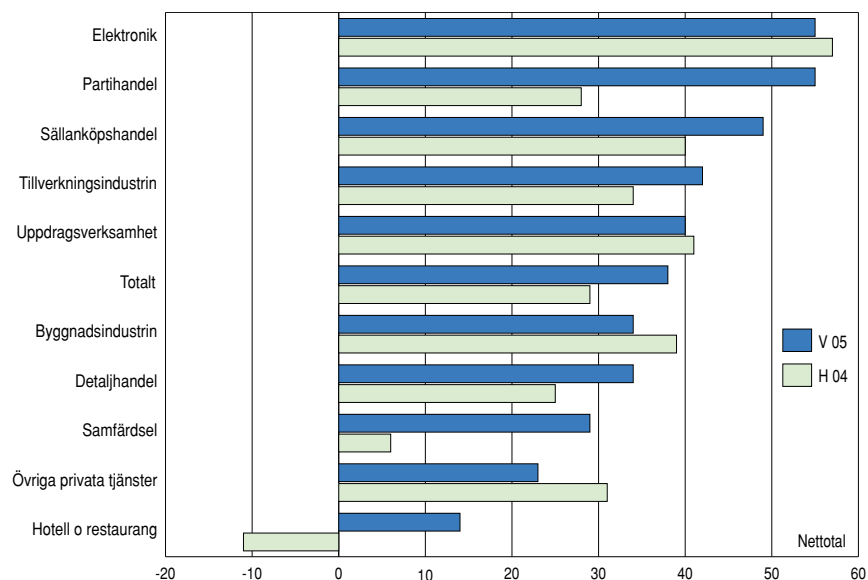
Bland företag med svenska hushåll som slutkunder är andelen som tror sig kunna höja försäljningspriserna förhållandevis låg. Bästa möjligheter att höja priserna upplever företag ha som har slutkunder inom offentlig sektor.

Konjunkturläget i olika branscher

Konjunkturläget skiljer sig åt mellan branscherna. Den starkaste utvecklingen med högre konjunkturindikator än genomsnittet för småföretagen rapporteras inom elektronikindustrin, parti- och sällanköpshandeln – samt inom tillverkningsindustrin. Även uppdragsverksamhet har en förhållandevis god konjunkturutveckling. Det svagaste konjunkturläget redovisas inom hotell och restaurang, övriga privata tjänster samt samfärdsel.

Mest markanta tillbakagångar jämfört med i höstas kan noteras inom byggnadsindustrin och övriga privata tjänster. Den största uppgången redovisar partihandeln.

Konjunkturläget i olika branscher (indikatorn exkl. nettotalet för beställningar)

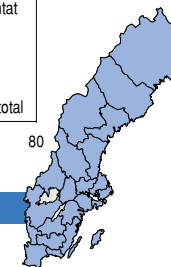
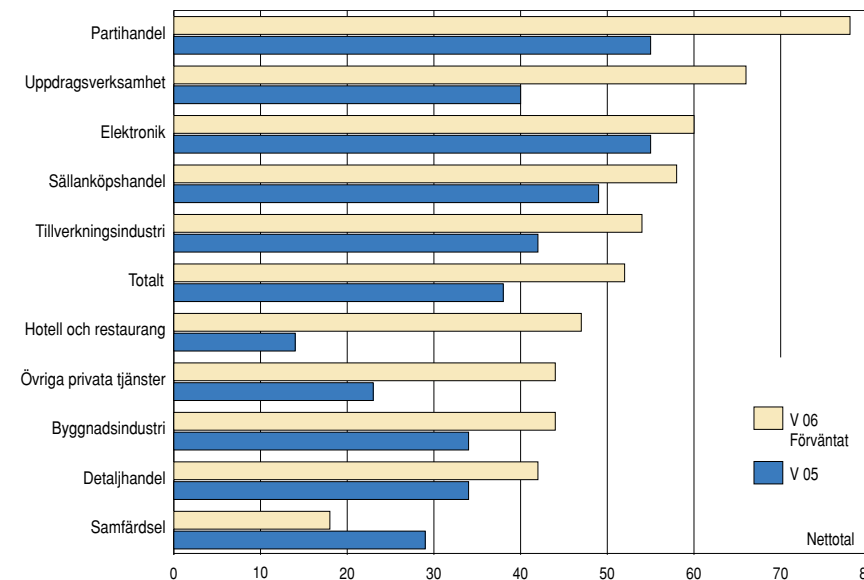

I de två första diagrammen redovisas konjunkturindikatorn för branscherna utan delkomponenten beställningar (då denna inte redovisas för varuförmedlande företag). I det tredje diagrammet presenteras den fullständiga indikatorn, d v s inklusive beställningskomponenten för de varu- och tjänsteproducerande företagen. Det kan påverka rangordningen mellan diagrammen.

Handelsföretagens konjunktur stärks

Bland de varuförmedlande företagen är de branschvisa skillnaderna i konjunkturläge mycket stora. Gemensamt är dock att konjunkturindikatorn stigit jämfört med höstens undersökning i samtliga branscher. Aktiviteten är starkast inom parti- och sällanköpshandel, medan den är något mer dämpad inom detaljhandeln. Det är framför allt partihandeln som utmärker sig. Här har summan av sysselsättning och omsättning stigit från 28 i höstas till 55. Bland företagen inom hotell och restaurang samt samfärdsel är konjunkturen fortfarande svag, även om en förbättring kan noteras.

Det förväntade konjunkturläget i olika branscher (indikatorn exkl. nettotalet för beställningar)

Förväntningarna stiger framför allt inom partihandel och hotell och restaurang. Företagen inom samfärdslösning skiljer sig från övriga varuförmedlande branscher genom att dra ned sina förväntningar jämfört med vårens utfall – dessutom från en redan låg nivå.

Konjunkturläget för uppdragsverksamhet fortfarande god

I höstas var förväntningarna höga om en fortsatt stark konjunkturutveckling i tjänstesektorn. Konjunkturindikatorn skulle stiga till 112. Emellertid sjönk konjunkturindikatorn tillbaka, från 73 till 68. Både för uppdragsverksamhet och för övriga privata tjänster sjönk indikatorn, men nedgången var mest markant inom övriga privata tjänster.

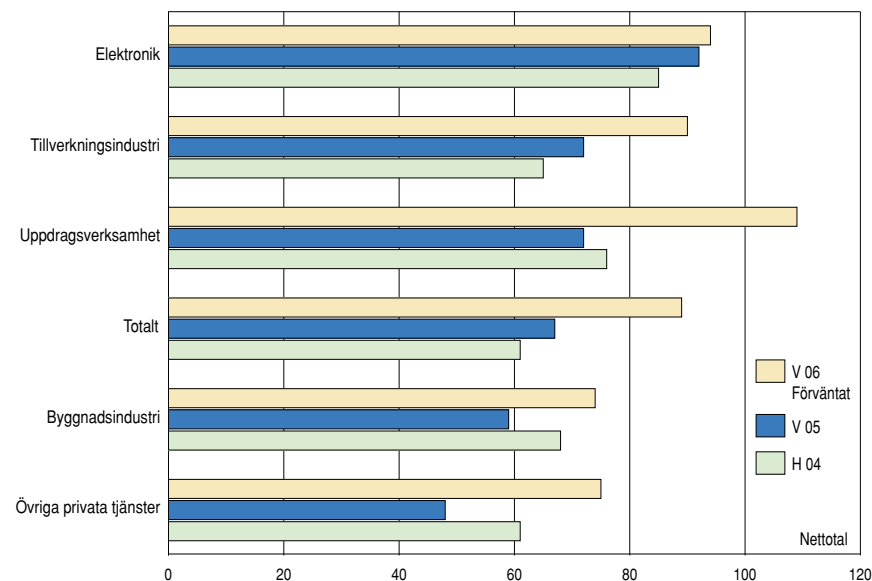
Förväntningarna har nu också dragits ned till 101, men tjänsteföretagen räknar fortfarande med en konjunkturuppgång jämfört med nuläget, inte minst som en följd av högre omsättning. Förväntningarna inom uppdragsverksamhet är speciellt höga, även om de fallit tillbaka från 122 i höstas till 109.

God utveckling inom elektronikindustrin
- men förväntningarna dämpas

Den konjunkturuppgång som blev tydlig i höstens undersökning för varuproducerande företag har stabiliserats. Konjunkturindikatorn är oförändrad på 67. Den har stigit för tillverknings- och elektronikindustrierna, medan den fallit för byggindustrin. Nedgången inom byggsektorn är främst ett resultat av lägre sysselsättning, orderingen har också dämpats. Även om konjunkturen har förbättrats inom elektroniksektorn är uppgången betydligt lägre än vad förväntningarna från i höstas gjorde gällande. Konjunkturindikatorn steg till 92 från 85, jämfört med förväntat 143.

De varuproducerande företagen ökar sin optimism om framtiden och den förväntade konjunkturindikatorn stiger från 79 till 83. Förväntningarna stiger inom byggindustrin, men de dämpas något inom tillverkningsindustrin och markant inom elektronikbranschen. Även om lönsamheten har förbättrats inom elektronikindustrin är utsikterna inte lika goda framöver. Endast 16 % förutser högre försäljningspriser under det kommande året, jämfört med 37 % i höst-

Konjunkturläget när beställningskomponenten har lagts till
(varuproducerande och tjänsteproducerande företag)

tens undersökning. Också inom tillverkningsindustrin rapporterar företagen ökad prispress under det kommande året.

Företag med slutkunder i utlandet har stärkts mest

Det märks att även småföretagen har gynnats av den goda internationella konjunkturen i fjol. Företag med huvudsaklig försäljning i utlandet uppvisar den starkaste konjunkturen. För första gången analyserar Småföretagsbarometern konjunkturläget i företagen utifrån vilka deras slutkunder är.

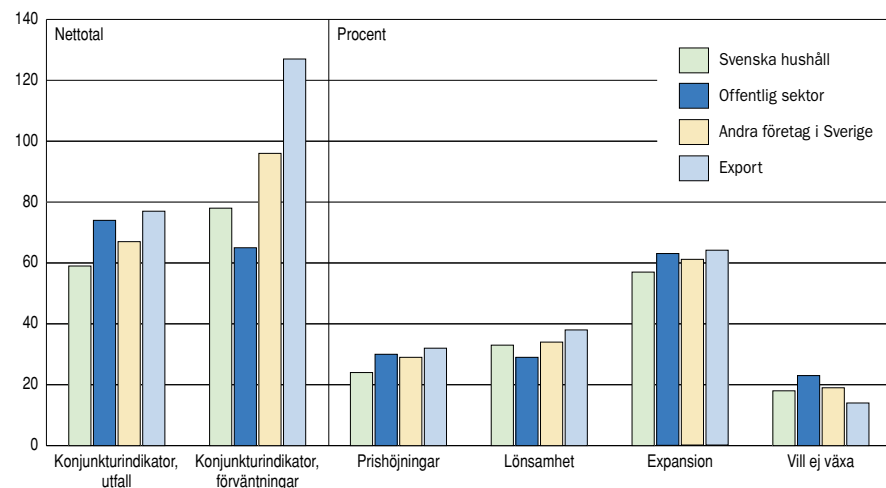
Konjunkturindikatorn är starkast för företag med exportmarknaden som huvudsakliga slutkunder (77). Även företag med slutkunder den offentliga sektorn har utvecklats väl och här uppgår konjunkturindikatorn till 74. Sysselsättningen har utvecklats starkast bland dessa företag. Däremot har företag med svenska hushåll som slutkunder en mer dämpad konjunkturutveckling (59). Lika många hushållsföretag rapporterar stigande som krympande sysselsättning.

Även om småföretag med svenska företag som slutkunder hittills haft en utveckling som liknar genomsnittet för samtliga företag (67) är förväntningarna mer positiva än för hela undersökningen. Konjunkturindikatorn väntas stiga till 96. Störst optimism återfinns emellertid bland företagen med exportmarknaderna som slutkunder. Här är den förväntade konjunkturindikatorn 127. Småföretag med offentlig sektor som slutkunder har en mer dämpad bild av framtiden. Den förväntade konjunkturindikatorn sjunker till 65 till följd av lägre netttotal för såväl sysselsättning som omsättning och beställningar.

Till skillnad från företag med svenska hushåll som slutkunder är företagen med offentlig sektor och exportmarknader som slutkunder optimistiska om möjligheterna att höja sina försäljningspriser. Det är också dessa företag som i större utsträckning anser att det finns goda expansionsmöjligheter. Samtidigt som företagen som säljer till offentlig sektor är optimistiska om prishöjningar är de pessimistiska om orderingången. Svag konkurrens kan vara ett skäl till att prishöjningar förutses, trots att nya beställningar uteblir i högre grad än för andra typer av företag.

Konjunkturläget i småföretagen utifrån deras slutkunder

Konjunkturindikator – summan av netttotalen för sysselsättning, beställningar och omsättning. För de övriga gäller andelen som ser möjligheter till prishöjningar, som förutses högre lönsamhet, som förutses expansion samt andel företag som uppger att de ej vill växa som största tillväxthinder.

Tillväxthinder

Fler ser expansionsmöjligheter
- men många hinder håller tillbaka tillväxten

Andelen företag som anser att det finns goda utsikter att växa har stigit till 61 %, jämfört med 57 % i höstens undersökning. Det finns en grundläggande optimism om framtiden, vilket också märks i att förväntningarna om konjunkturen har fortsatt att stärkas. Störst optimism om tillväxtmöjligheter finns inom partihandel och uppdragsverksamhet, medan andelen företagare som förutses expansionsmöjligheter inom samfärdslösning endast är 42 %. Inom elektronikindustrin har andelen med expansionsutsikter – som var 76 % i höstas – sjunkit till 54 %.

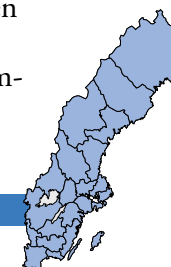
Svag efterfrågan och regelverk förhindrar expansion

Även om sex av tio företag ser vissa tillväxtmöjligheter finns de som också ser hinder för expansionen. Utan dessa hinder skulle tillväxten bland också de mest expansiva småföretagen vara högre. De viktigaste faktorerna för ytterligare expansion är svag efterfrågan, arbetsrätten (regelverket) och att företagen inte vill växa. Därtill kommer brist på lämplig arbetskraft.

I höstas infördes som en engångshändelse ett nytt svarsalternativ ”Det politiska läget” till följd av att många företag på eget initiativ angav detta som ett viktigt tillväxthinder. Därmed är det inte möjligt att jämföra vårens undersökning med höstens, utan våren 2004 blir en viktigare jämförelsetidpunkt.

Även om ”Svag efterfrågan” delar första platsen med ”arbetsrätten (regelverket)” (20 %), så är det inte lika betydelsefullt hinder som våren 2004 (27 %). Den starkare konjunkturen har fått genomslag också i tillväxthindren. Trots att konjunkturindikatorn och förväntningarna visat sig höga inom partihandeln är det denna bransch som tillför ”Svag efterfrågan” den största betydelsen (26 %).

Jämfört med för ett år sedan har andelen som upplever arbetsrätten (regelverket) som det viktigaste hindret ökat. Än mer gäller detta företag som ser expansionsmöjligheter. Arbetsrätten uppfattas framför allt som ett tillväxthinder inom samfärdslösning.

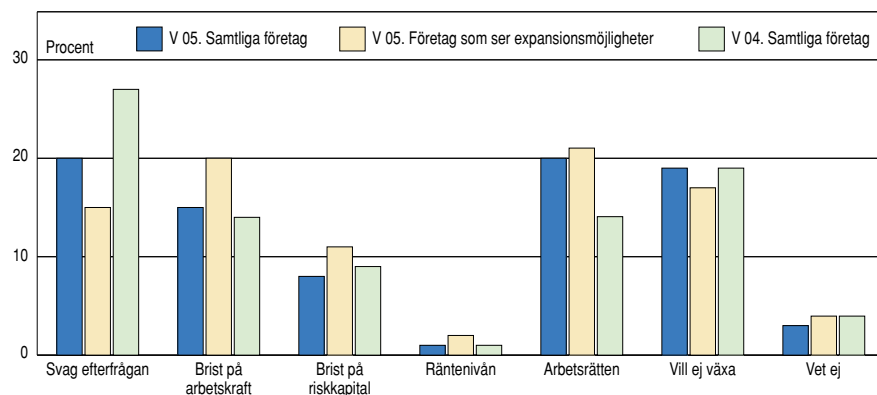
För 19 % av företagen uppges att de inte vill växa som det största hindret för expansion. Det är stora skillnader mellan branscherna. Bland handelsföretagen är detta av mindre betydelse, medan det är mycket vanligt att företag inom byggindustrin (nästan vart tredje). Var fjärde företagare inom övriga privata tjänster vill heller inte växa. Inte oväntat är andelen större bland de riktigt små företagen (1–4 anställda) där 30 % av företagen inte vill växa. En slutsats skulle kunna vara att många företag upplever att riskerna med en expansion är större än de möjligheter den skulle kunna skapa för företagen.

Företag med offentlig sektor som slutkund uppger oftare att de inte vill växa jämfört med företag med svenska hushåll, svenska företag eller utländska kunder som slutkunder. För exportföretagen är det vanligare att svag efterfrågan istället är det huvudsakliga tillväxthindret.

Brist på lämplig arbetskraft är det största tillväxthindret för 15 % av företagen. Inom byggnadsindustrin är andelen hela 24 %. För de företag som anger att det finns goda utsikter för expansion är det 20 % som anger arbetskraftsbrist som det största hindret.

Åtta procent av småföretagen anger att brist på extern finansiering och riskkapital är det främsta hindret för expansion. Inom elektronik (17 %) samt hotell och restaurang (12 %) är andelen jämförelsevis hög. Bland byggnadsföretagen anser endast 3 % att bristen på

De viktigaste tillväxthindren för en ökad expansion

extern finansiering är det största tillväxthindret. Inte helt oväntat uppger endast 1 % av företagen att räntenivån är det främsta hindret för expansion.

Småföretagens arbetskraftsbrist

